

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПРАВА

УДК 342.1

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-17>

Анастасія Муслімівна Мерник

Національна академія правових наук України
Харків, Україна

Сектор теоретико-методологічних
проблем організації державної влади
Науково-дослідний інститут
державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9762-3057>

ФЕНОМЕН ЦИФРОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПОСТГУМАНІСТИЧНУ ЕПОХУ

Анотація. У статті висвітлено вплив цифрової реальності на трансформацію людської ідентичності в постгуманістичну епоху. Наголошується на тому, що цифрова реальність стала невід'ємною частиною повсякденного життя, перетворившись із інструмента комунікації на глобальний соціокультурний простір, у якому людина мислить, взаємодіє, працює та формує власну ідентичність. У цих умовах традиційні уявлення про людину, її природу, можливості й межі зазнають суттєвих трансформацій, а сам феномен людської суб'єктивності постає в новому вимірі. У рамках статті ставиться ціль продемонструвати як у цифровій реальності формуються нові форми соціальних зв'язків і моделей поведінки. Люди взаємодіють між собою через соціальні мережі, онлайн-спільноти та цифрові платформи, що часто замінюють традиційні форми соціальної комунікації. Це створює нову структуру соціальності, в якій географічні межі фізичного простору відчутно розширюються. Таким чином, цифрова реальність породжує глобальну мережеву культуру, що формує нові норми, моральні орієнтири, комунікативні практики та форми самовираження. Демонструється трансформація людської ідентичності під впливом цифрових технологій. Так, цифрове середовище не лише змінює спосіб мислення, поведінку чи спілкування людей – воно впливає на фундаментальні характеристики особистості, формує нові моделі самосприйняття та соціальної самоідентифікації. Ідентичність людини поступово стає багатовимірною, поділеною між фізичною та цифровою сферами. У віртуальному просторі індивід може створювати власні образи – аватари, профілі, цифрові ролі, які не завжди збігаються з реальним «я». Такі цифрові проєкції дозволяють людині вільніше експериментувати з поведінкою, стилем, соціальними статусами, формами самовираження. Це відкриває нові можливості для

розвитку особистості та виникнення внутрішніх суперечностей між реальним і віртуальним образом. За результатом дослідження зроблено висновок, що концепція постгуманізму ставить під сумнів класичне розуміння людської природи, наголошуючи на тісному переплетенні людини з технологіями. У центрі постгуманістичної думки – ідея розширеної людяності, в межах якої межа між біологічним і технічним стає все менш виразною. Це спричиняє переосмислення ролі тіла, свідомості та інтелекту, а також ставить нові етичні та філософські питання щодо автономії, свободи волі та відповідальності в умовах злиття людини й машини. Цифрова епоха відкриває широкі можливості для саморозвитку, творчості та глобальної взаємодії, але водночас поєднує джерелом значних викликів. Інформаційне перевантаження, алгоритмічний вплив, цифрові залежності та розмиття меж між реальним і віртуальним становлять ризики для психічної цілісності особистості. Майбутній розвиток залежить від здатності суспільства формувати культуру відповідального використання технологій, а також від вміння людини підтримувати баланс між технічними можливостями та збереженням власної автентичності.

Ключові слова: цифрова реальність; постгуманістична епоха; людська ідентичність; соціальна комунікація; фізичний простір; цифрові технології; персональні дані.

Anastasiia M. Mernyk

*National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

*Sector Theoretical and Methodological
Problems of the Organization of State power
Scientific Research Institute of State Building and Local Government of the
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9762-3057>*

THE PHENOMENON OF DIGITAL REALITY: THE TRANSFORMATION OF HUMAN IDENTITY INTO THE POSTHUMANIST ERA

Abstract. *The article highlights the impact of digital reality on the transformation of human identity in the posthumanist era. It is emphasized that digital reality has become an integral part of everyday life, transforming from a communication tool into a global socio-cultural space in which a person thinks, interacts, works and forms his own identity. In these conditions, traditional ideas about a person, his nature, possibilities and limits undergo significant transformations, and the phenomenon of human subjectivity itself appears in a new dimension. The article aims to demonstrate how new forms of social connections and behavioral patterns are formed in digital reality. People interact with each other through social networks, online communities, and digital platforms, which often replace traditional forms of social communication. This creates a new structure of sociality in which the geographical boundaries of physical space are*

significantly expanded. Thus, digital reality gives rise to a global network culture that forms new norms, moral guidelines, communicative practices, and forms of self-expression. The transformation of human identity under the influence of digital technologies is demonstrated. Thus, the digital environment not only changes the way people think, behave or communicate – it affects the fundamental characteristics of the personality, forms new models of self-perception and social self-identification. Human identity is gradually becoming multidimensional, divided between the physical and digital spheres. In the virtual space, an individual can create their own images – avatars, profiles, digital roles, which do not always coincide with the real «I». Such digital projections allow a person to experiment more freely with behavior, style, social statuses, forms of self-expression. This opens up new opportunities for personality development and the emergence of internal contradictions between the real and virtual image. The study concludes that the concept of posthumanism questions the classical understanding of human nature, emphasizing the close intertwining of man with technology. At the heart of posthumanist thought is the idea of an expanded humanity, within which the boundary between the biological and the technical becomes less and less distinct. This leads to a rethinking of the role of the body, consciousness and intellect, and also raises new ethical and philosophical questions about autonomy, free will and responsibility in the conditions of the merger of man and machine. The digital age opens up wide opportunities for self-development, creativity and global interaction, but at the same time it is a source of significant challenges. Information overload, algorithmic influence, digital dependencies and the blurring of the boundaries between the real and the virtual pose risks to the mental integrity of the individual. Future development depends on the ability of society to form a culture of responsible use of technology, as well as on the ability of a person to maintain a balance between technical capabilities and preserving his own authenticity.

Keywords: *digital reality; posthumanist era; human identity; social communication; physical space; digital technologies; personal data.*

ВСТУП

Сучасний світ переживає безпрецедентні зміни, спричинені стрімким розвитком цифрових технологій, інформативних систем і штучного інтелекту. Цифрова реальність стала невід’ємною частиною повсякденного життя, перетворившись із інструмента комунікації на глобальний соціокультурний простір, у якому людина мислить, взаємодіє, працює та формує власну ідентичність. У цих умовах традиційні уявлення про людину, її природу, можливості й межі зазнають суттєвих трансформацій, а сам феномен людської суб’єктивності постає в новому вимірі.

Поява та поширення віртуальних середовищ, соціальних мереж, цифрових технологій спричиняють переосмислення поняття ідентичності, яка стає багатозоровою, динамічною й технологічно опосередкованою. Людина поступово переходить від статичної, традиційної самоідентичності до гнучкої та «розширеної» ідентичності, яку значною мірою формують алгоритм, цифрові платформи та нові моделі соціальної взаємодії.

У цьому контексті постгуманізм – інтелектуальний напрям, що кидає виклик класичним уявленням про автономність і унікальність людської природи-набуває особливого значення. Він дає можливість осмислити зміни, що відбуваються

в стосунках між людиною та технологіями, та окреслити перспективи подальшої еволюції особистості в умовах цифровізації.

Дослідження феномену цифрової реальності та його впливу на людську ідентичність є актуальним і необхідним, адже в цифрову епоху формується нова соціальна реальність, що визначає майбутнє людства. Саме тому комплексний аналіз трансформацій, викликів і можливостей, пов'язаних із процесами постгуманізації, має важливе теоретичне й практичне значення для розуміння розвитку сучасної цивілізації.

Окремі аспекти засобів медіа в умовах війни розглянуті в роботах Р. Юсте, С. Гоеринг та інші [1], А. Семененко [5], М. Калганов [6], О. Баранов [7] та ін.

Сучасні існуючі етичні принципи, які діють у сфері регулювання безпеки використання нейротехнологій для самосвідомості та волі людини викладені в деяких міжнародних документах, багато з яких не мають обов'язковості з позиції формальної визначеності. До них належить: Гельсінкська декларація, в якій викладена заява про етичні принципи, проголошена в 1964 році для медичних досліджень за участю людей [2]; звіт Бельмонта від 1979 року, в якому проголошена заява, розроблена Національною комісією США із захисту людей-суб'єктів біомедичних та поведінкових досліджень [3]; заява про принципи застереження щодо штучного інтелекту (ШІ) в Асіломарі, опублікована в 2017 році та підписана, серед інших, бізнес-лідерами та дослідниками ШІ [4].

Так, Р. Юсте зі співавторами в роботі «Four Ethical Priorities for Neurotechnologies and AI» висвітлюють ті небезпеки, які сучасні нейротехнології спричиняють для самосвідомості та волі людини. Вони виходять із того, що техніки взаємодії мозку з цифровими системами більше не є уявною можливістю, а впроваджуються в медичні, комунікаційні та суспільні практики. У зв'язку з цим постає перший важливий виклик ментальній конфіденційності. На відміну від звичайних персональних даних, нейронні сигнали вміщують глибинні компоненти психічної діяльності: настрої, наміри, відгуки, несвідомі спонукання. Їх зчитування чи досягнення без згоди особи підриває основний принцип індивідуальної автономії та ставить під сумнів класичну правову модель приватності, збудовану на контролі над явними та матеріально зафіксованими вчинками.

Другий аспект, на якому акцентують науковці, – це потреба гарантування мисленнєвої свободи. Нейроінтерфейси здатні не лише подавати відомості, а й змінювати внутрішні стани особи, емоції, мотиваційні системи й навіть обставини ухвалення рішень. За таких умов виникає загроза зовнішнього втручання в сферу свідомості, що містить вихід за межі будь-якої традиційної правової категорії, оскільки право історично оберігало тіло, а не роздуми. Це напругу підтверджує думку про зміну поглядів щодо людської автономії, яка вже не може спиратися лише на біологічне ество.

Третім етичним пріоритетом, виділеним у роботі авторів, є збереження психічної послідовності індивіда. Якщо нейротехнології можуть коригувати емоційний профіль чи моделі поведінки особи, виникає питання правової ідентичності:

чи лишається така особа тією ж самою в юридичному сенсі? Цей погляд безпосередньо відображає загальну проблему, описану раніше: цифрові й біотехнологічні втручання створюють імовірність розриву чи фрагментації свого власного «Я», що суперечить усталеним юридичним уявленням про суб'єктність, відповідальність та стійкість наміру.

Четвертий пріоритет пов'язаний із загрозою комерціалізації нейроданих. Володіння розумовою інформацією може стати новою формою суспільної влади. Якщо фірми матимуть змогу накопичувати, аналізувати чи передбачати діяльність особистості на підставі її нейронних зразків, це утворює ситуацію нерівності, яку жодна чинна правова система поки що не в змозі впорядкувати. Такий підхід відображає ширшу проблему, типову для постгуманістичної доби: швидкість технологічного розвитку значно випереджає формування регуляторних засобів, що мають забезпечити захист людської автономії й ідентичності.

Отже, сучасні нейротехнології руйнують усталені погляди про сталість і єдність особистості, а перехід до цифрової дійсності змінює саму структуру людського «Я», ставлячи перед правом потребу переосмислення таких основних понять, як приватність, автономія, суб'єктність та відповідальність. У цьому аспекті питання збереження людської ідентичності набуває не лише філософського, але й виразно юридичного характеру, що вимагає оновлення регуляторних підходів відповідно до викликів постгуманістичної епохи.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для здійснення дослідження було застосовано систему методів наукового пізнання, зокрема загальнонаукові (аналізу, синтезу), приватні методи наукового пізнання, що застосовуються в багатьох науках (порівняльний, кількісного й якісного аналізу), а також спеціально-юридичні (формально-юридичний, порівняльно-правовий). Загальнофілософський (універсальний) метод пізнання використовується на всіх етапах пізнавального процесу.

За допомогою методу аналізу розкриті характерні ознаки та вивчені окремі особливості цифрової реальності як нового соціокультурного простору. Порівняльний аналіз надав можливість виявити розбіжності між фізичною та цифровою реальністю. Цифрова реальність не заперечує існування фізичного світу, проте істотно його трансформує. Її сутність є гібридною, оскільки вона поєднує матеріальні елементи – людське тіло, технічні пристрої, біологічні процеси – з нематеріальними компонентами, такими як дані, алгоритмічний код, віртуальні моделі та символічні образи.

За допомогою методу узагальнення виділено фактори, які дозволяють подолати сучасні виклики цифрової реальності для захисту персональних даних людини. Розвиток цифрової реальності породжує низку важливих етичних викликів, які потребують глибокого аналізу та відповідального врегулювання. Одним із ключових є питання захисту приватності та персональних даних. Постійне зростання обсягів інформації, що збирається й обробляється цифровими системами, створює

ризиків втрати конфіденційності та небажаного втручання в особисте життя людини.

Метод дедукції надав можливість на основі доктринальних поглядів науковців вивести загальний висновок щодо впливу цифрового простору на інфраструктуру суспільного життя. Так, цифровий простір стає платформою для розвитку економічних і політичних процесів, змінюючи характер виробництва, споживання інформації та прийняття рішень. Онлайн-робота, електронне урядування, цифрові фінансові системи та алгоритмічне управління становлять нову інфраструктуру суспільного життя. Через це цифрова реальність впливає не лише на побут, а й на ціннісні орієнтації людини, формуючи нові уявлення про свободу, приватність, відповідальність та соціальну участь.

Індуктивний метод надав можливість одержати загальний висновок щодо необхідності збереження унікальності людини попри значні еволюційні впливи сучасних технологій на неї. У такому середовищі, де фізичний і цифровий світи переплітаються, створюючи змінені умови існування та діяльності, людина одночасно присутня як у реальному просторі, так і у віртуальному вимірі. Цифрова реальність стає ключовим чинником формування ідентичності сучасної людини. Інтернет-образи, аватари, соціальні профілі, алгоритмічні рекомендації – усе це впливає на самосприйняття та соціальне позиціонування індивіда. Але, попри це, віртуальні стандарти не повинні конструювати власну ідентичність людини відповідно до очікувань цифрового суспільства. Власні внутрішні цінності мають залишатися орієнтиром у внутрішній ідентифікації людини.

У статті застосовувалися також і спеціально-юридичні методи, зокрема формально-юридичний і системно-структурний, які було використано під час викладення термінологічного апарату цієї роботи, а саме при з'ясуванні змісту категорій «цифрова трансформація».

Як нормативна база в статті використовуються: Гельсінкська декларація, в якій викладена заява про етичні принципи, проголошена в 1964 році для медичних досліджень за участю людей [2]; звіт Бельмонта від 1979 року, в якому проголошена заява, розроблена Національною комісією США із захисту людей-суб'єктів біомедичних та поведінкових досліджень [3]; заява про принципи застереження щодо штучного інтелекту (ШІ) в Асіломарі, опублікована в 2017 році та підписана, серед інших, бізнес-лідерами та дослідниками ШІ [4]. Також у статті використовуються доктринальні джерела, що розкривають різні аспекти впливу цифрової реальності на трансформацію людської ідентичності в постгуманістичну епоху.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Цифрова реальність як новий соціокультурний простір

Цифрова реальність не заперечує існування фізичного світу, проте істотно його трансформує. Її сутність є гібридною, оскільки вона поєднує матеріальні елементи – людське тіло, технічні пристрої, біологічні процеси – з нематеріальними компонентами, такими як дані, алгоритмічний код, віртуальні моделі та симво-

лічні образи. Завдяки повсюдному поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, систем штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, біометричних інструментів і «розумного» середовища, формується новий тип просторово-часової організації, у межах якої людський суб'єкт взаємодіє з оточенням [5, с. 103].

Розвиток цифрової реальності породжує низку важливих етичних викликів, які потребують глибокого аналізу та відповідального врегулювання. Одним із ключових є питання захисту приватності та персональних даних. Постійне зростання обсягів інформації, що збирається й обробляється цифровими системами, створює ризики втрати конфіденційності та небажаного втручання в особисте життя людини. Не менш актуальною є й проблема етичного використання технологій віртуальної та доповненої реальності. Зокрема, застосування VR-технологій у розважальній індустрії та відеоіграх може мати негативний вплив на психоемоційний стан, соціальну поведінку та розвиток дітей і підлітків. У зв'язку з цим формування чітких етичних норм і правил, а також розробка ефективних механізмів контролю за використанням цифрових технологій є необхідними умовами безпечного та відповідального розвитку цифрової реальності в сучасному суспільстві [6, с. 13].

У такому середовищі фізичний і цифровий світи переплітаються, створюючи змінені умови існування та діяльності, в яких людина одночасно присутня як у реальному просторі, так і у віртуальному вимірі.

Цифрова реальність як новий соціокультурний простір – це складне, багатоврівневе явище, яке радикально змінює способи існування людини, її взаємодію з навколишнім світом та процеси соціальної комунікації. Сучасні інформаційні технології створили новий пласт буття, в якому реальне та віртуальне існують паралельно й нерозривно переплітаються між собою. Цифрове середовище перестало бути лише інструментом чи засобом комунікації – воно стало повноцінним простором життя, праці, творчості, освіти, політики та культури.

У цифровій реальності формуються нові форми соціальних зв'язків і моделей поведінки. Люди взаємодіють між собою через соціальні мережі, онлайн-спільноти та цифрові платформи, що часто замінюють традиційні форми соціальної комунікації. Це створює нову структуру соціальності, в якій географічні межі фізичного простору здатно розширюються. Таким чином, цифрова реальність породжує глобальну мережеву культуру, що формує нові норми, моральні орієнтири, комунікативні практики та форми самовираження.

Крім того, цифровий простір стає платформою для розвитку економічних і політичних процесів, змінюючи характер виробництва, споживання інформації та прийняття рішень. Онлайн-робота, електронне урядування, цифрові фінансові системи та алгоритмічне управління становлять нову інфраструктуру суспільного життя. Через це цифрова реальність впливає не лише на побут, а й на ціннісні орієнтації людини, формуючи нові уявлення про свободу, приватність, відповідальність та соціальну участь.

У цьому новому просторі також відбувається трансформація культурних практик. Мистецтво, освіта, масова культура все більше переміщуються у віртуальний вимір, що веде до появи нових жанрів, форматів і способів створення та поширення культурного продукту. Цифрова реальність відкриває безліч можливостей для творчості й інновацій, але водночас створює виклики, пов'язані з інформаційним переважанням, розмиттям автентичності культурних форм і втратою фізичної взаємодії.

Зрештою, цифрова реальність стає ключовим чинником формування ідентичності сучасної людини. Інтернет-образи, аватари, соціальні профілі, алгоритмічні рекомендації – усе це впливає на самосприйняття та соціальне позиціонування індивіда. Людина в цифровому світі змушена постійно адаптуватися до швидких технологічних змін, що потребує розвитку цифрової грамотності, критичного мислення та здатності орієнтуватися в інформаційному середовищі.

Цифровізація постає не просто як модернізація технічних засобів чи впровадження новітніх технологій, а як глибокий і багатовимірний процес, що охоплює практично всі сфери суспільного життя. Вона потребує не лише доступу до сучасних цифрових інструментів, автоматизованих систем чи інтелектуальних платформ, а й системного переосмислення підходів до управління, організації роботи, комунікації та регулювання.

З одного боку, цифровізація вимагає впровадження високотехнологічних рішень – штучного інтелекту, великих даних, хмарних сервісів, кіберзахисту, автоматизованих систем управління тощо. Однак сама по собі технологія не гарантує ефективних результатів. Для того щоб цифрова інфраструктура працювала стабільно та відповідала потребам суспільства, необхідно створити комплекс стратегічних основ, які визначатимуть напрямок цифрового розвитку держави й окремих інституцій.

З іншого боку, цифровізація потребує глибоких законодавчих змін. Необхідне оновлення нормативно-правової бази, що регулює обіг даних, захист персональної інформації, кібербезпеку, цифрові послуги, електронне врядування, електронну комерцію та інші суміжні сфери. Законодавство має встигати за стрімким розвитком технологій, щоб не лише забезпечити правовий за стрімким розвитком технологій та правовий порядок, а й створити умови для інновацій та захисту прав громадян у цифровому середовищі.

Таким чином, цифровізація – це інтегральний процес, що поєднує технічний, стратегічний та правовий виміри. Тільки гармонійне поєднання технологічних інновацій із продуманою державною політикою і сучасним законодавством дозволяє забезпечити сталий, безпечний та ефективний цифровий розвиток.

У сучасному світі взаємодія людини з технологіями досягла такого рівня, що вже неможливо говорити про них як про окремі, ізольовані елементи. Технологічні системи поступово проникають у всі сфери людського життя – від побуту й освіти до професійної діяльності, медицини, комунікації та самовираження. У результаті людина перестає бути лише користувачем цифрових інструментів

і перетворюється на елемент широкої техноекосистеми, в якій її повсякденність, соціальні практики та навіть тілесність зазнають істотних змін.

Таке проникнення технологій призводить до появи феномену «вбудованої» людини – суб'єкта, що функціонує в світі, де цифрові пристрої, алгоритми та інформаційні потоки стають природним продовженням його здібностей. Смартфони, носимі гаджети, біометричні сенсори, системи цифрової ідентифікації, імплантати, нейроінтерфейси – усе це формує новий спосіб існування, в якому взаємодія між біологічним тілом і штучними елементами стає безперервною.

У таких умовах поступово стираються кордони між фізичною та цифровою реальністю. Віртуальні простори набувають статусу повноцінного середовища, в якому людина працює, створює, навчається, комунікує й реалізує себе. Біологічні процеси нерідко доповнюються або контролюються технологічними механізмами, а особисті й соціальні ідентичності формуються під впливом цифрових платформ, алгоритмів і інформаційних сигналів.

Отже, у цифрову епоху людина дедалі більше інтегрується в єдиний технологічний контур, стаючи невід'ємним елементом складної цифрової екосистеми. У цій системі межі між природним і штучним, матеріальним і нематеріальним, тілесним і кодовим поступово втрачають чіткість, формуючи нову, гібридну форму людського існування.

Таким чином, цифрова реальність постає як новий, автономний і водночас взаємопов'язаний із традиційною реальністю соціокультурний простір, який суттєво трансформує структуру сучасного суспільства, характер людських взаємин та уявлення про саму природу людського існування.

2.2. Трансформація людської ідентичності під впливом цифрових технологій

Трансформація людської ідентичності під впливом цифрових технологій є одним із найбільш значущим і водночас складним процесів сучасної епохи. Цифрове середовище не лише змінює спосіб мислення, поведінку чи спілкування людей – воно впливає на фундаментальні характеристики особистості, формує нові моделі самосприйняття та соціальної самоідентифікації.

Ідентичність людини поступово стає багатовимірною, поділеною між фізичною та цифровою сферами. У віртуальному просторі індивід може створювати власні образи – аватари, профілі, цифрові ролі, які не завжди збігаються з реальним «я». Такі цифрові проєкції дозволяють людині вільніше експериментувати з поведінкою, стилем, соціальними статусами, формами самовираження. Це відкриває нові можливості для розвитку особистості та виникнення внутрішніх суперечностей між реальним і віртуальним образом.

Важливою ознакою цифрової трансформації є те, що особистість перебуває під постійним впливом цифрового середовища, алгоритмів та інформаційних потоків. Соціальні мережі, реклами, рекомендаційні системи формують інформаційні «бульбашки», підлаштовуючи контент під індивідуальні вподобання. Це не

лише впливає на світогляд людини, але й поступово моделює її цінностей, уявлення про нормальність, престиж, успіх, формуючи новий тип ідентичності – «алгоритмічну», коли цифрові системи стають одним із головних чинників визначення соціального «я».

Ключовим елементом трансформації ідентичності є зміна способів соціальної взаємодії. В умовах цифровізації людина дедалі більше спілкується за допомогою технічних медіаторів – смартфонів, платформ, месенджерів, віртуальних спільнот. Унаслідок цього емоційні, поведінкові та комунікативні характеристики особистості набувають нових рис: з'являється залежність від лайків та соціального схвалення, тенденція до створення «ідеалізованих образів», феномен цифрової тривожності та страху соціальної відстороненості. Під впливом віртуальних стандартів людина нерідко конструює власну ідентичність відповідно до очікувань цифрового суспільства, а не власних внутрішніх цінностей.

Цифрові технології також змінюють тілесність як важливу складову ідентичності. В епоху доповненої реальності, смарт-пристроїв, біометричних систем і штучного інтелекту людина дедалі частіше осмислює своє тіло через призму технологічних можливостей та обмежень. З'являється тенденція «кібернетичного розширення» особистості – інтеграція технологій у повсякденне життя змінює уявлення про межі людського організму, роблячи тіло частиною великої цифрової інфраструктури.

Окрему увагу привертає питання приватності: у цифровому середовищі особистість перебуває в стані постійної прозорості та спостереження. Це також формує специфічну ідентичність – людину, яка змушена постійно контролювати власну поведінку в мережі, усвідомлюючи її можливі наслідки. Такий контроль може сприяти відповідальності та саморефлексії, але також породжує відчуття вразливості й втрати особистого простору.

У підсумку, цифрові технології не просто змінюють окремі аспекти життя – вони радикально трансформують сутність людської ідентичності, роблячи її динамічнішою, фрагментованою, мережевою та значною мірою залежною від технологічного середовища. Це відкриває як нові можливості самореалізації, так і нові виклики, які потребують критичного осмислення та формування нових механізмів підтримки психологічної, соціальної та культурної цілісності особистості.

Цифрова трансформація – це самостійний або інтегрований у ширші соціальні зміни процес, що ґрунтується на інтенсивному використанні сучасних цифрових технологій. До таких технологій належить інтернет-технології, Інтернет речей, концепція Індустрії 4.0, штучний інтелект, робототехніка, системи аналізу великих даних, хмарні сервіси й інші інноваційні рішення. Їх застосування спрямоване на суттєве підвищення ефективності як колективної, так і індивідуальної діяльності людини, оптимізацію роботи, удосконалення комунікацій та створення нових можливостей для розвитку суспільства [7, с. 45–46].

Трансформація людської ідентичності в цифровому середовищі є складним і багатовимірним процесом, який охоплює як внутрішній світ людини, так і її со-

ціальну взаємодію. У сучасну епоху ідентичність перестала бути сталою чи суто біографічною характеристикою – вона дедалі більше стає динамічною конструкцією, що формується на перетині реального та віртуального досвідів. Цифровий простір створює нові можливості для самовираження, але водночас накладає власні правила й обмеження, що істотно впливають на спосіб, у який людина розуміє себе та представляє себе іншим.

У XXI столітті віртуальний вимір перетворився на повноцінну арену соціального життя, де людина одночасно є спостерігачем і творцем власного цифрового образу. Соціальні мережі, месенджери, цифрові платформи й онлайн-спільноти забезпечують безпрецедентні можливості для конструювання різних версій «Я», адаптованих під певні аудиторії або контексти. У результаті ідентичність стає багатошаровою: поруч із реальним «Я» існує «твоя» альтернативна або навіть «твоя» протилежність.

Механізм формування ідентичності в цифровому середовищі включають процеси постійного порівняння себе з іншим, управління враження, відбір контенту, алгоритмічний вплив та участь у цифрових практиках, що визначають статус і приналежність до певних груп. Людина починає сприймати себе через призму лайків, коментарів, охоплення аудиторії та цифрової видимості, що іноді змінює уявлення про власну цінність і соціальну значущість.

Також трансформація ідентичності пов'язана з високим рівнем залежності від цифрових технологій: гаджети, профілі, цифрові сліди та історія активності стають частиною персональної історії. У деяких випадках кордони між реальним і цифровим «Я» настільки стираються, що людина починає сприймати свій віртуальний образ як рівноцінний або навіть важливіший за фізичне існування.

У підсумку цифрове середовище кардинально змінює те, як людина бачить себе, взаємодіє з іншими та вибудовує свою особисту історію. Цей процес відкриває широкі можливості для творчості й самовираження, але водночас породжує нові виклики, пов'язані з автентичністю, психологічним благополуччя та стабільністю ідентичності в умовах технологічно насиченого світу.

ВИСНОВКИ

Аналіз цифрової реальності свідчить, що вона стала повноцінним соціокультурним середовищем, в якому відбуваються основні форми комунікації, творчості, роботи та взаємодії між людьми. Віртуальний простір не лише доповнює реальний, а й формує нові правила поведінки, моделі соціалізації та культурні практики. Він стає ареною глобальних процесів, де стираються просторові межі, а швидкість обміну інформацією визначає динаміку розвитку суспільства.

Цифрові технології суттєво впливають на самосприйняття людини, сприяючи формуванню «множинних» ідентичностей, що проявляються в різних онлайн-платформах. Особистість у цифрову епоху стає більш гнучкою, динамічною й адаптивною, водночас піддаючись ризику втрати автентичності через стандартизацію й алгоритмізацію поведінки. Зміни в способах комунікації, соціальної

взаємодії та самопрезентації формують нові моделі ідентичності, які нерідко існують паралельно з традиційними.

Концепція постгуманізму ставить під сумнів класичне розуміння людської природи, наголошуючи на тісному переплетенні людини з технологіями. У центрі постгуманістичної думки – ідея розширеної людяності, в межах якої межа між біологічним і технічним стає все менш виразною. Це спричиняє переосмислення ролі тіла, свідомості та інтелекту, а також ставить нові етичні та філософські питання щодо автономії, свободи волі та відповідальності в умовах злиття людини й машини.

Цифрова епоха відкриває широкі можливості для саморозвитку, творчості та глобальної взаємодії, але водночас постає джерелом значних викликів. Інформаційне перевантаження, алгоритмічний вплив, цифрові залежності та розмиття меж між реальним і віртуальним становлять ризики для психічної цілісності особистості. Майбутній розвиток залежить від здатності суспільства формувати культуру відповідального використання технологій, а також від вміння людини підтримувати баланс між технічними можливостями та збереженням власної автентичності.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що цифрова реальність, постгуманістичні тенденції та технологічні інновації докорінно змінюють не лише соціальні практики, а й саму природу людського існування. Ефективна інтеграція людини в цифровий світ вимагає осмисленого підходу, розвитку критичного мислення та збереження ціннісних основ, які забезпечать гармонійний розвиток особистості в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Yuste R. et al. Four Ethical Priorities for Neurotechnologies and AI. *Nature*. 2017. № 8;551(7679). P. 159–163. URL: <https://doi.org/10.1038/551159a>.
- [2] WMA Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Participants. URL: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki/>.
- [3] The Belmont Report, a 1979 statement crafted by the US National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioural Research. URL: <https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/index.html>.
- [4] The Asilomar artificial intelligence (AI) statement of cautionary principles, published early this year and signed by business leaders and AI researchers, among others. URL: <https://futureoflife.org/open-letter/ai-principles/>.
- [5] Семененко А. А. Феномен цифрової реальності: гуманістичний вимір трансформації людської ідентичності в умовах постгуманізму. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2025. Т. 17. № 1. С. 101–107. URL: <https://doi.org/10.15421/352514>
- [6] Калганов М. А. Вплив цифрової реальності на людину та суспільство: перспективи та виклики. *Перспективи*. 2024. № 1. С. 12–17. URL: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.1.2>
- [7] Баранов О., Костенко, О., Дубняк М., Головка О. Цифрова трансформація суспільства: правові аспекти та сучасні проблеми : монографія. 2-ге вид. / ДНУ «Інститут інформатії, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2024. 184 с.

REFERENCES

- [1] Yuste, R. et al. (2017). Four Ethical Priorities for Neurotechnologies and AI. *Nature*, 8;551(7679), 159–163. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/551159a>.
- [2] WMA Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Participants. Retrieved from <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki/>.
- [3] The Belmont Report, a 1979 statement crafted by the US National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioural Research. Retrieved from <https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/index.html>.
- [4] The Asilomar artificial intelligence (AI) statement of cautionary principles, published early this year and signed by business leaders and AI researchers, among others. Retrieved from <https://futureoflife.org/open-letter/ai-principles/>.
- [5] Semenenko, A. A. (2025). The phenomenon of digital reality: the humanistic dimension of the transformation of human identity in the conditions of posthumanism. *Philosophy and political science in the context of modern culture*, 17(1), 101–107. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/352514>
- [6] Kalganov, M. A. (2024). The impact of digital reality on humans and society: prospects and challenges. *Prospects*, 1, 12–17. Retrieved from <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.1.2>
- [7] Baranov, O., Kostenko, O., Dubnyak, M., & Holovko O. (2024). *Digital transformation of society: legal aspects and modern problems*. 2nd ed. DNU «Institute of Information, Security and Law of the NALS of Ukraine». Kyiv; Odesa: Phoenix.

Анастасія Муслімівна Мерник

Доктор юридичних наук, доцент

Член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України

61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

Провідний науковий співробітник сектору теоретико-методологічних проблем організації державної влади

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Національної академії правових наук України

61002, вул. Чернишевська, 80, Харків, Україна

email: mernik.n@gmail.com

Anastasiia M. Mernyk

Doctor of Law, Associate Professor

Corresponding Member NALS of Ukraine

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61024, 70 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

Leading Researcher of the Sector Theoretical and Methodological
Problems of the Organization of State power
Scientific Research Institute of State Building and Local Government
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61002, 80 Chernyshevskya St., Kharkiv, Ukraine
email: mernik.n@gmail.com

Рекомендоване цитування: Мерник А. М. Феномен цифрової реальності: трансформація людської ідентичності у постгуманістичну епоху. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Том 33. № 1. С. 17–30. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-17>

Suggested Citation: Mernyk, A. M. (2026). The Phenomenon of Digital Reality: the Transformation of Human Identity into the Posthumanist Era. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(1), 17–30. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-17>

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення): 31.03.2026